

ODSJEK ZA POREMEĆAJE RAZVOJNE DOBI
ODJEL PSIHIJATRIJA
OPĆA BOLNICA DUBROVNIK

PRIRUČNIK ZA RODITELJE

**RAZVOJ
DJETETA OD
ROĐENJA
DO TREĆE
GODINE**

SLAVICA BAN, prof. logoped
SANDRA RAGUŽ, prof. logoped
ANITA PRIZMIĆ, prof. psiholog

OPĆA BOLNICA DUBROVNIK

Slavica Ban
Sandra Raguž
Anita Prizmić

Razvoj djeteta od rođenja do treće godine

Priručnik za roditelje

Prvo izdanje
Copyright 2011. Odsjek za poremećaje razvojne dobi, Odjel psihijatrija, OB Dubrovnik

Izdavač:	Odsjek za poremećaje razvojne dobi, Odjel psihijatrija, OB Dubrovnik Dubrovnik, R. Mišetića bb, Tel. 431 777, uprava@bolnica-du.hr http://www.bolnica-du.hr/
Recezenti:	Dr. Nada John, psihijatar Voditeljica Odjela psihijatrije OB Dubrovnik
	Mr.sc. Marija Radonić, spec. ped. Voditeljica Dječjeg odjela OB Dubrovnik
Lektorica:	Marija Prkoča
Ilustracije:	Mišo Baričević
Grafičko oblikovanje:	Zvonimir Lasić
Tisak:	Alfa 2 d.o.o.
Naklada:	500 komada

SADRŽAJ

1. Uvod	4
2. Vaše dijete u dobi od 0-1 godina	
2.1 Motorički razvoj	6
2.2 Razvoj govora	8
2.3 Socio-emocionalni razvoj	9
2.4 Prikladne vježbe i igre	10
3. Vaše dijete u dobi od 1-2 godina	
3.1 Motorički razvoj	12
3.2 Razvoj govora	13
3.3 Socio-emocionalni razvoj	14
3.4 Prikladne vježbe i igre	15
4. Vaše dijete u dobi od 2-3 godina	
4.1 Motorički razvoj	16
4.2 Razvoj govora	17
4.3 Socio-emocionalni razvoj	18
4.4 Prikladne vježbe i igre	18
5. Za kraj	20
6. Literatura	21
7. Recenzije	22

UVOD

Ovaj Priručnik nastao je kao rezultat dugogodišnjeg rada s djecom u našem Odsjeku za poremećaje razvojne dobi, s ciljem odgovora na Vaša brojna pitanja o pravilnom razvoju djece. Njime Vam želimo olakšati i pomoći u primjeni savjeta, koje dobivate u logopedskoj i psihološkoj praksi, kako biste što bolje upoznali potrebe i mogućnosti Vašeg djeteta.

S obzirom na intenzivan razvoj Vašeg djeteta, posebnu pozornost zaslužuju prve tri godine, tijekom kojih je razvoj iznimno brz i bogat. Poznavajući razvojne faze djeteta, lakše ćete utjecati na njih te ga poticati u stjecanju vještina sukladnih kronološkoj dobi. Potrebno je pravovremeno uočiti odstupanja u razvoju, kako biste odgovarajućim poticanjima na njih djelovali.

Izrazito je teško izolirano promatrati dijete, u pojedinim razvojnim segmentima, budući da se ona prožimaju i događaju u određeno vrijeme, koje je istovremeno, iako zadano, za svako pojedino dijete i jedinstveno.

Namjera ovog Priručnika je pružanje informacija o pojedinim fazama razvoja, koje se ne moraju poklapati za svako pojedino dijete u svojim postignućima po točno zadanim mjesecima.

Kako bismo Vam olakšali promatranje razvoja Vašeg djeteta tijekom prve tri godine njegovog života, pozornost smo poklonili njegovom **motoričkom, govorno-jezičnom i socio-emocionalnom razvoju**.

Svako dijete ima predispozicije za motorički razvoj i da bude motorički spretno. Za motorički spretnije dijete kaže se kako „brže i uči“. Međutim, svako dijete ima svoj raspored motoričkog razvoja u smislu optimalnog vremena, koje je neuromotorički uvjetovano, te će prohodati kada za to bude spremno. U početku su njegove kretnje nekontrolirane, ali vremenom bivaju ciljane i samim time sve savršenije.

Govorni razvoj je, uostalom kao i motorički, vremenski određen te uvjetovan našom unutarnjom biološkom prirodom. Razvoj govora je veoma složen proces, koji objedinjuje fiziološke, neuroanatomske i psiholingvističke procese, te proizilazi iz skupa segmenata (fonacije, prozodije, artikulacije, jezične osnove) koji se nalaze u određenom odnosu.

Potrebe djeteta, kojima roditelji odgovaraju tijekom ranog razvoja, čine osnovu za više razine emocionalnih, socijalnih i intelektualnih sposobnosti te je stoga socioemocionalni razvoj, u prvim godinama, od presudnog značaja. Tada se uspostavlja snažan emocionalni odnos između djeteta i roditelja, koji je za ovu dob primaran, i u kojem su emocionalne razmjene u funkciji djetetova psihičkoga razvoja.

Razvojni poremećaji se rijetko javljaju kao posljedica poremećaja samo jednog segmenta, zbog čega su prevencija kao i rana dijagnostika i rehabilitacija, jedini pravi smjer, u smislu pravovremene polisenzoričke stimulacije.

Jedan od programa poticanja emocionalnog, govornog i spoznajnog razvoja djeteta je projekt „Rođeni za čitanje“, koji se provodi u OB Dubrovnik na Odjelu pedijatrija. Ovaj projekt je namijenjen djeci starijoj od šest mjeseci. Čitajući djeci naglas, roditelji jačaju emocionalni odnos s djetetom, razvijaju slušnu percepciju i pažnju te potiču govorno-jezični razvoj djeteta.

VAŠE DIJETE U DOBI OD 0-1 GODINA

MOTORIČKI RAZVOJ

0 -1 tjedan – ležeci na trbuhi okreće glavu na stranu; šake su mu stisnute

6 tjedana – drži glavu u srednjem položaju

1 mjesec – reagira na zvukove

2 mjeseca – leži na trbuhi i odiže se na nadlaktice

3 mjeseca – poseže za igračama koje se pokreću iznad njegove glave; poseže za predmetima koji su mu u neposrednoj blizini

4 mjeseca – prevrće se s leđa na bok; razlikuje intenzivne boje

5 mjeseci – igra se svojim rukama i nogama

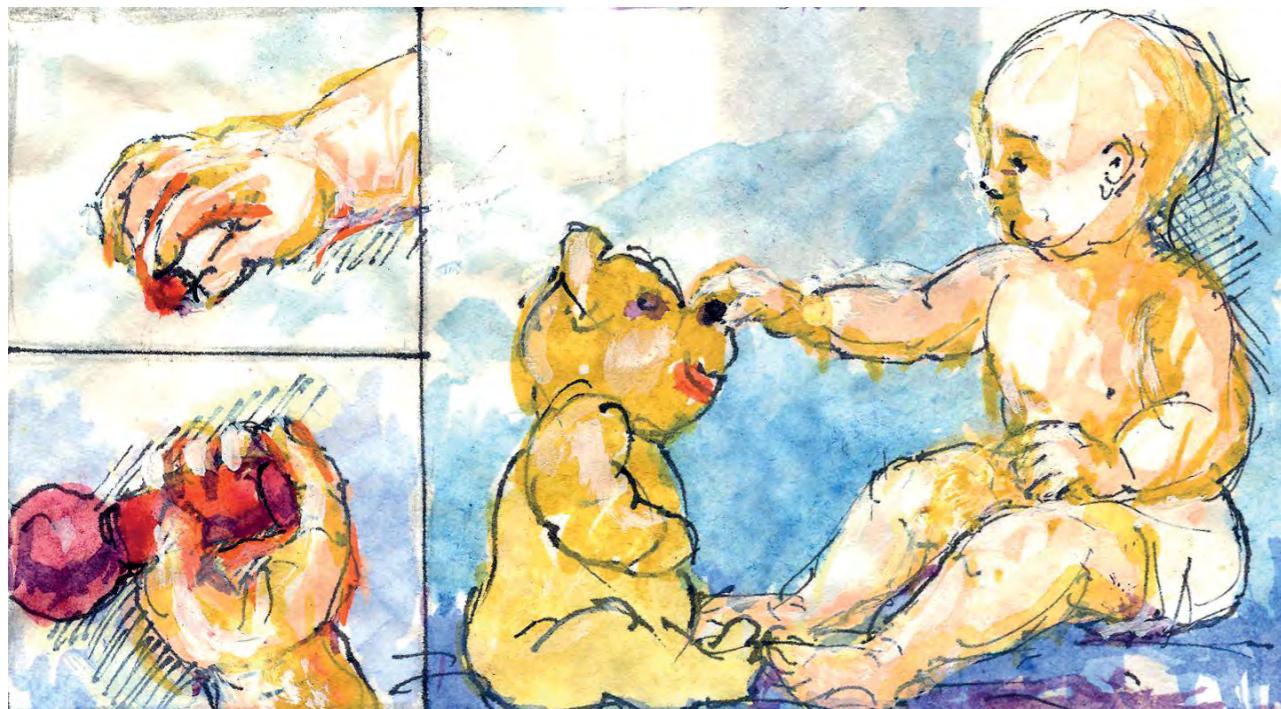
6 mjeseci – nakratko samostalno sjedi; okreće se s leđa na

trbuhi; hvata igračku cijelom šakom i istražuje ju, ne samo stavljanjem u usta; prebacuje predmet iz lijeve u desnu ruku ili obratno

7 mjeseci – sjedi samostalno

8 mjeseci – počinje puzati; hvata sitne predmete palcem i kažiprstom (pincetni hват)

9 mjeseci – podiže se uz oslonac u okomit položaj; udara predmetom o predmet; bacu predmete na pod i uživa u tome

10 mjeseci – samostalno se podiže u stojeći položaj

11 mjeseci – samostalno stoji; hoda uz potporu

12 mjeseci – spušta se iz stojećeg u sjedeći položaj; hoda uz potporu, a može i samostalno; saginje se uz pridržavanje kako bi dohvatiло predmete

Do 12. mjeseca naučilo je
oponašati kretnje u smislu:
samostalnog pljeskanja,
mahanja, lupanja žlicom po
lončiću i šaranja.

VAŠE DIJETE U DOBI OD 0-1 GODINA

RAZVOJ GOVORA

0-1 mjesec
dojenče se glasa krikom, plačem; glasanje je spontano, refleksno kroz stanje ugode ili neugode

1-2 mjeseca
prilikom hranjenja prilagođava položaj pri sisanju, kako bi čulo glas majke

2-3 mjeseca
dojenče počinje gukati u nazočnosti poznate odrasle osobe

3-4 mjeseca
glasanje je povezano s osjećajem ugode; glasanje je urođeno i može čak biti zastupljeno i u gluhe djece; ubrzo se gukanje počinje mijenjati kao odgovor na roditeljsku reakciju; traži sugovornika očima.

6 mjeseci
dojenče počinje oponašati glasove iz svoje okoline i sve je više u glasovnoj interakciji s okolinom odnosno u komunikaciji s njom; prepoznaće glasovne nizove

7 mjeseci
dojenče počinje ponavljati glasove materinjeg jezika, npr. „ba-ba-ba-ba“, no to još nisu prve riječi sa značenjem; do kraja ove faze dijete ovlada melodijom koja mu omogućava lakše svladavanje materinjeg jezika

8 mjeseci
polako smanjuje broj izgovorenih slogova, svodi ih na četiri i veže uz značenje – „mama“, „tata“; javlja se prva riječ sa značenjem, koja ima funkciju rečenice; shvaća veliki dio onog što mu se govori i to pokazuje motoričkom reakcijom

12 mjeseci
širi fond riječi sa značenjem; povećava razumijevanje poruke na osnovi roditeljske geste u kombinaciji s promjenom u intonaciji i melodiji govora; isto tako koristi prirodnu i naučenu gestu (gesta pozdrava, pokazivanja, traženja... uz izgovor)

SOCIO-EMOCIONALNI RAZVOJ

3-4 tjedna – u djeteta se pojavljuje osmijeh (odražavajući ugodu), kao reakcija na ljudski glas ili lice u pokretu; gleda netremice majku dok mu govori, prestaje plakati kada mu se približite

6 tjedana – pojavljuje se prvi socijalni smiješak, dijete pokazuje neke znakove razlikovanja emocija na licu majke, kao i pri promjeni glasa, smiruje ga majčin glas

2 mjeseca – dijete emocionalno pozitivno reagira na pojavu čovjeka u vidnom polju

3 mjeseca – razlikuje se plač, kao posljedica gladi, boli i neugode; smije se glasno

4 mjeseca – na majčine riječi okreće glavu u njenom pravcu te je traži pogledom

5 mjeseci – javlja se pozitivna reakcija na svaki ljudski lik

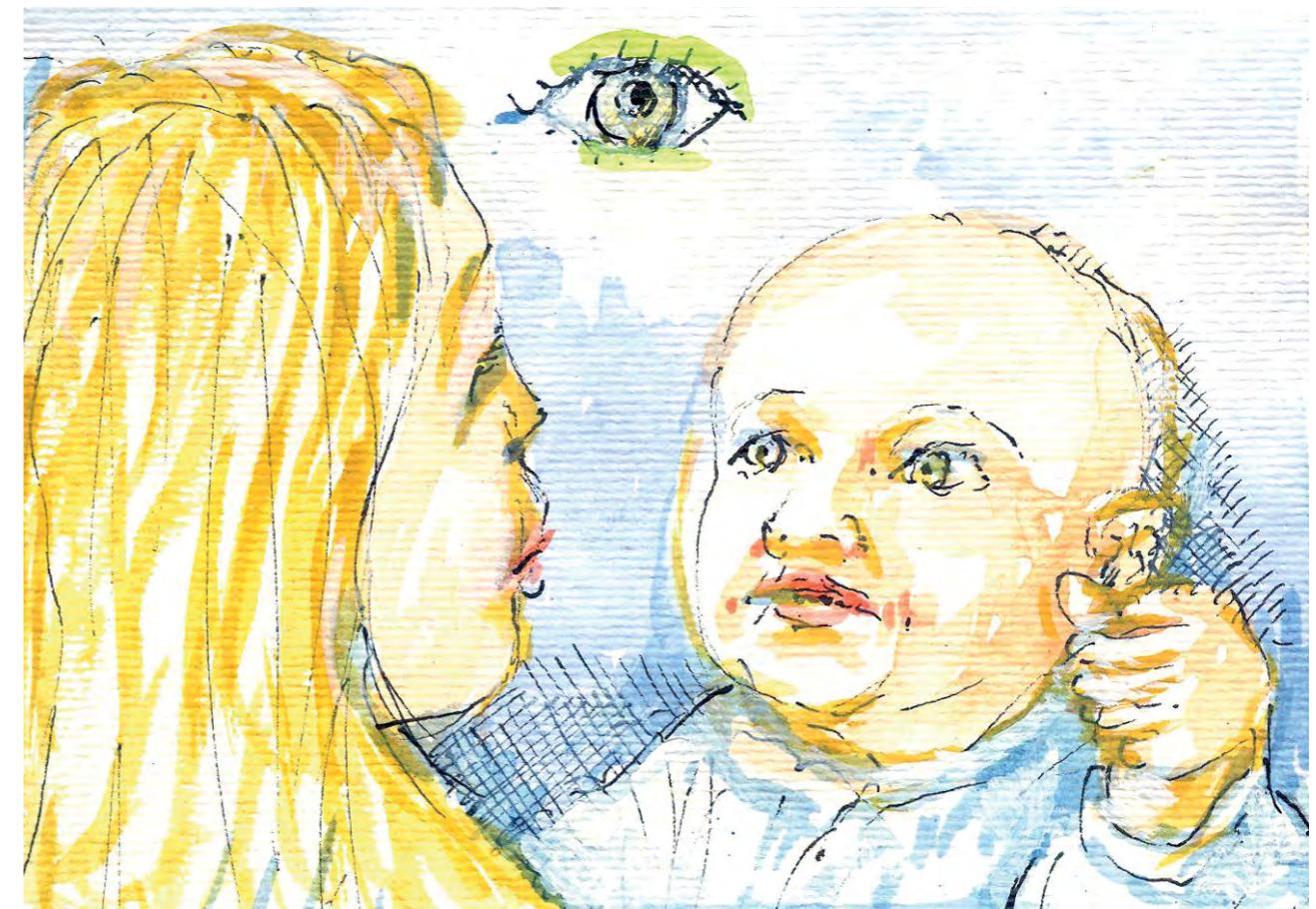
6 mjeseci – dijete počinje pokazivati istu emociju koju ima osoba u čije lice gleda; reagira na svoje ime; prestaje plakati kada mu se govori

6 do 8 mjeseci – smije se liku u ogledalu; česta emocija je strah (najčešće separacijski strah); stvara se sve veća privrženost roditeljima, koja je intenzivna do druge godine života

8 mjeseci – igra se skrivača

9 mjeseci – počinje se samo hraniti; reagira na svoje ime; maše za pozdrav „pa-pa“

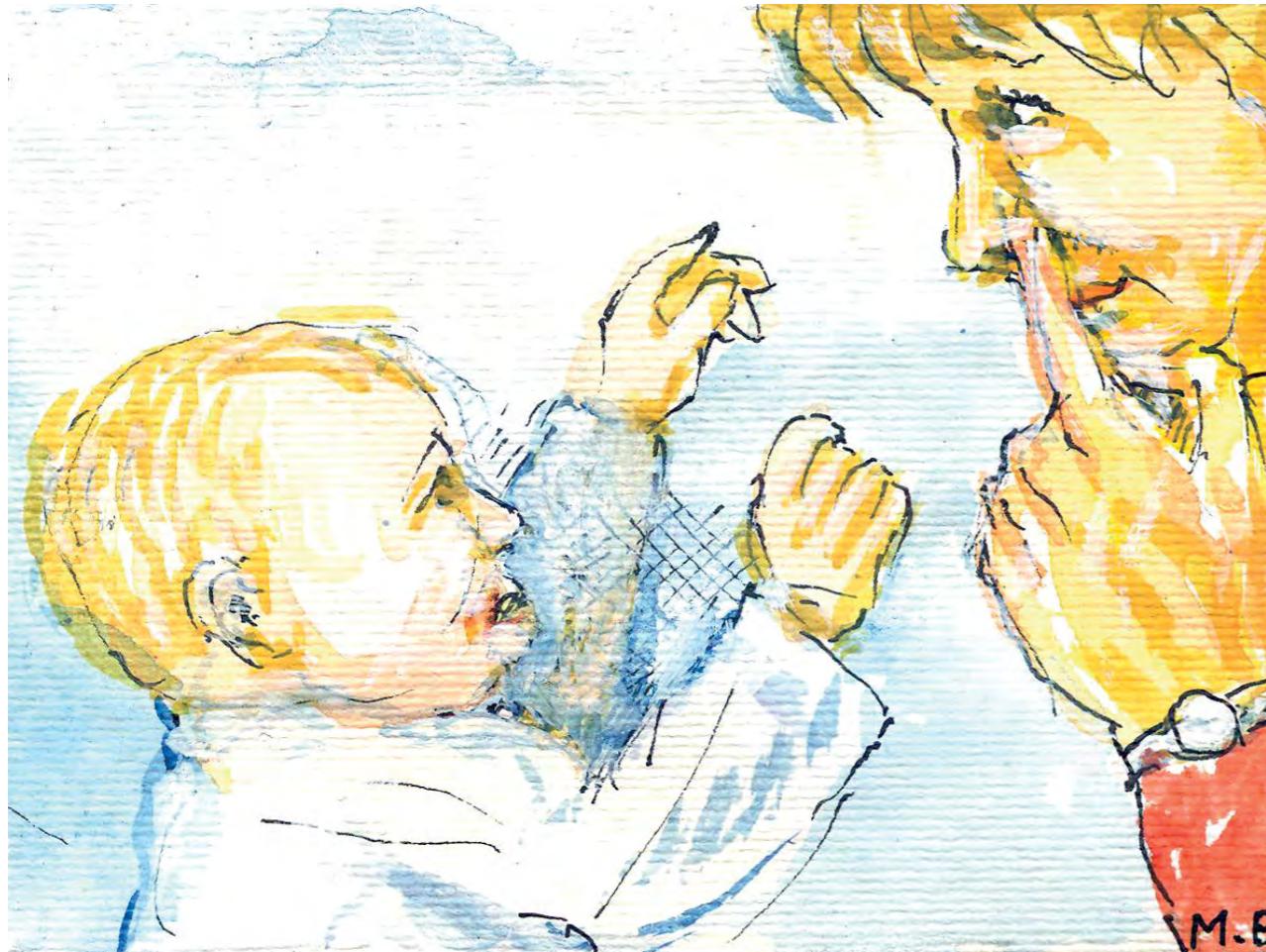
Krajem prve godine započinje proces socijalnog zaključivanja. Dijete počinje koristiti informacije o emocionalnim izrazima drugih ljudi, kako bi uskladilo vlastito ponašanje (roditeljev izraz je smjernica za to kako treba reagirati na situaciju) te razumjelo zabranu i opomenu na osnovi mimike i glasa.

VAŠE DIJETE U DOBI OD 0-1 GODINA

PRIKLADNE VJEŽBE I IGRE:

1. Imitirajte emocije i popratite ih zvukom i grimasom na licu:
ljutnja – glasajte se s „frrrr...“ uz odgovarajuću grimasu
tuga – glasajte se s „buuu..., auuu...“ uz odgovarajuću grimasu
sreća – glasajte se s „aaaa..., iiiii..., lalala...“ uz odgovarajuću grimasu
iznenađenje – glasajte se s „ooo...“ uz odgovarajuću grimasu
2. Glumite kao da spavate i glasno hrčite. Imitirajte zvuk sata „din-don...“. Probudite se i glasno zijevajte „aaaaa...“ uz odgovarajuće pokrete istezanja gornjih ekstremiteta.
3. Igrajte se „skrivača“ tako da uz izgovor „Nema mee!“ prekrijete svoju glavu dekicom te potom naglo sklonite dekicu uz izgovor „Evo mee!“. Sve popratite odgovarajućom pozitivnom emocijom.
S većim djetetom igre skrivača mogu biti i motorički stimulativne u smislu skrivanja iza stvari i predmeta u poznatom prostoru.
4. Djetetovim prstićima dodirnite svoj nos uz istovremeno plaženje jezika. Nakon toga dodirnite djetetovim prstićima Vaše desno uho te istovremeno pomaknite jezik u desnu stranu. Ponovite istu vježbicu i s lijevim uhom, uz pokretanje jezika u lijevo.
Ponovite cijelu vježbicu, ovaj put na djetetovom licu.
5. Djetetovim prstićima pritisnite svoj nos uz izgovor „bi-bi“. Isto ponovite na njegovom nosiku uz izgovor: „Nema!“. Čudite se uz grimasu iznenađenja i izgovor „oooo...“. Ponovite nekoliko puta dok dijete ne počne izgovarati „bi-bi“ kada mu se dotakne nosić. Tada uz grimasu sreće izgovorite: „Aaaaa..., ima!“. Vremenom će dijete to činiti samostalno.
6. Sa zvučnom i ugodnom šuškalicom, živilih boja, proizvodite zvuk u djetetovom vidnom polju te promatrazite kako ju dijete prati. Zatim sklonite šuškalicu iz djetetovog vidnog polja te nastavite proizvoditi zvukove, promatrajući prati li ih dijete i kako.
7. Kada dijete počne sjedati, stavite ga u svoje krilo, licem prema sebi te mu lagano pjevujte pjesmice u ritmu uz blago dodirivanje dijelova tijela, pljeskanje ručicama, imitiranje glasanja poznatih likova (mama, tata, baka,...) i domaćih životinja (maca, patka,...).
8. Dok ga povijate i hranite, budite u stalnom kontaktu dodirom, govorom i emocijom, uz toplu boju glasa, normalnog intenziteta, mirnog ritma i tempa. Time uspostavljate kanal komunikacije, koji je od presudnog značaja za pravilan senzomotorički razvoj djeteta.
9. Ljuljajte dijete u ljuljački, napravljenoj od dekice, plahte i sl.
10. Uz pokazivanje gestom glasajte se:
slanje poljupca – „ba“
pozdrav – „pa-pa“
skakutanje – „opa-opa“
voženje auta – „bi-bi“
plovi brod – „tu-tu“
vožnja bickla – „cin-cin“
vožnja vlaka – „čihu-čihu, hu-huuuu“
jahanje konja – „điha-điha“

VAŠE DIJETE U DOBI OD 1-2 GODINA

MOTORIČKI RAZVOJ

- stoji; saginje se i uzima igračku; čuči samostalno
- pokušava se popeti na sve što može
- hoda (u dobi od 12-15 mjeseci) široko razmaknutih stopala s rukama u zraku; zatrčava se; do kraja druge godine hoda sigurnije, sruštenih ruku i suženijeg razmaka među stopalima.
- penje se i silazi stepenicama kad ga se drži
- kreće se žustom korakom, dok su stopala u stalnom u kontaktu s podlogom
- barata predmetima: služi se žlicom, okreće listove knjige, nogom gura loptu, s 18 mjeseci udara loptu
- stavљa predmete u posudu i vadi ih
- gradi toranj okomito do pet kockica te niže kockice vodoravno
- oponaša šaranje olovkom ili samostalno šara
- gužva i trga papir
- umeće krug i kvadrat u predložak

RAZVOJ GOVORA

12 - 18 mjeseci – dijete može imati svoj žargon, koji oko 18. mjeseca postupno zamjenjuje artikuliranim riječima; u govoru su prisutne eholalije (dijete ponavlja riječ koje čuje); uživa u njihovom izgovaranju i slušanju (samopoticanje)

- pokazuje i gleda imenovane predmete u okolini
- pamti događaje u trajanju i do jedan tjedan

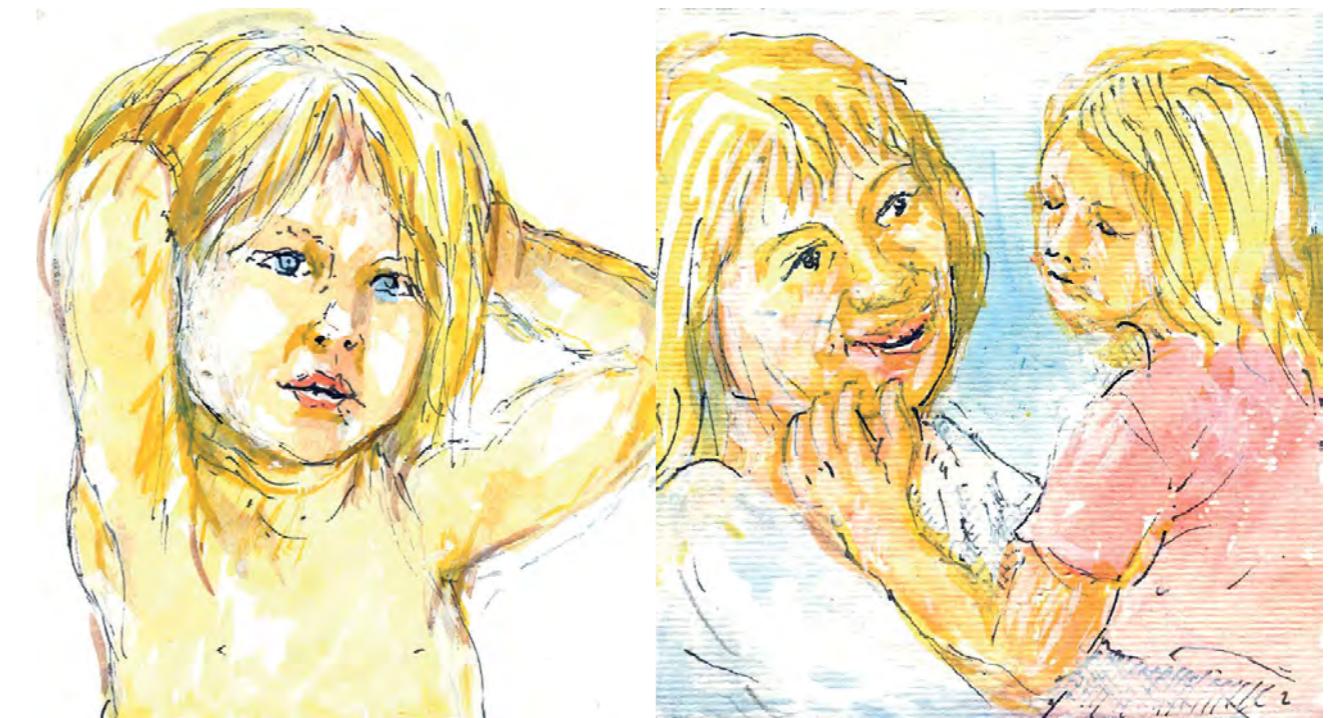
18 mjeseci – govori od 5-50 riječi; to je razdoblje u kojem u kratkom vremenu usvaja veliki broj novih riječi

- pokazuje i gleda imenovane dijelove tijela
- 18-24 mjeseci**

- ispravno odgovara na pitanja: „Što je to?“, „Tko je to?“, „Čije je to?“, „Kamo?“, „Gdje?“

- razumije jednostavne naloge bez popratne geste
- uz imenice, za bića i predmete iz djetetove neposredne okoline, upotrebljava i glagole: „daj“, „ima“, „hoće“, „neće“ te usvaja pokazne zamjenice: „ovo“, „to“, „ona“, koje mogu biti praćene gestama
- imenuje dijelove tijela
- rabi negacije: „nema“, „neće“, „ne“
- rabi rječice: „da“ i „ne“
- upotrebljava opisne pridjeve: „veliki“, „mali“, „vruće“, „mekano“
- zna što je „moje“ i „dobro“
- razvija pamćenje dosjećanjem

U dobi od 24 mjeseca, dijete počinje smisleno povezivati dvije riječi, npr. „Daj papati“, „Ne piti“. U toj dobi najčešće koristi imenice i glagole, koji se ne slažu u rodu, broju i padežu. Takav govor sliči na telegrafski govor, koji je u skladu s razumijevanjem. O sebi najprije govori u trećem licu („ono“), kasnije, krajem druge godine, počinje rabiti osobne zamjenice: „ja“ i „ti“. Isto tako, u tom razdoblju, ne izgovara čisto sve glasove (frikative i afrikate) te povremeno ispušta prve ili posljednje slogove u riječima.

VAŠE DIJETE U DOBI OD 1-2 GODINA

SOCIO-EMOCIONALNI RAZVOJ

- pokazuje zadovoljstvo i ponos kad postigne nešto novo
- pokazuje ljutnju i simpatiju usmjerenu na ljudе i predmete
- oko 18. mjeseca pokazuje ljubomoru
- prema poznatoj osobi pokazuje ljubav trčanjem ususret
- pokazuje brigu za svoje igračke
- zna svoje ime
- zna je li dječak ili djevojčica
- pokazuje zamjetan interes za vršnjake
- razumije namjeru i ponašanje druge djece te usklađuje igru
- sposobno je doživjeti empatiju
- oponaša svijet odraslih
- krajem druge godine dijete, prkosnim ponašanjem, ispituje granice iskazujući bijes na način da sjedne ili legne na tlo i vrišti

U ovom razdoblju dominira funkcionalna razina igre: igre dodirivanja tijela, prstića, igre skrivanja, igre u pijesku, šaranje olovkom bez obzira na podlogu. Isto tako javlja se konstruktivna igra (baratanje predmetima s namjerom da nešto stvara) te simbolička igra (koristi razne predmete, kao simbole nečeg drugog, te oponaša ono što mu se dogodilo).

PRIKLADNE VJEŽBE I IGRE:

1. Igrajte se lovice i skrivača uz: „Nema-ima“. Dok ga tražite, izgovarajte njegovo ime „Iiivoooo, gdje si?“. Pitajte se: „Gdje je Ivo?“, „Nema Iva!“. Kad ga pronađete, recite: „Evo Iva!“.
2. U zdjelice različitih veličina stavljajte i vadite razne predmete. Neka predmeti budu, ekološki i veličinom, prihvatljivi za dob djeteta.
3. Dopustite djetetu da hrani Vas, meda, bebu, a zatim i sebe.
4. Primijenite didaktičke igre slaganja, nizanja, umetanja i slično (npr. slaganje kockica u toranj okomito i vodoravno, umetanje kutijica po veličini...)
5. Primijenite didaktičke slikovnice primjerene dobi djeteta (npr. slikovnice rječnici: imenovanje bića i stvari iz poznatog okruženja).
6. Igrajte se simboličkim igrica u smislu oponašanja likova, životinja i poznatih predmeta. Npr. igre: „leti-leti“ (Pitajte: „Tko leti?“), „kuc-kuc“ (Kucajte uz izgovaranje „Kuc,kuc, tko je?“, a zatim neka se pojave poznata bića), igre telefonom („Halo mama!“).
7. Igre loptom:
Sjedite nasuprot djetetu te kotrljajte loptu prema njemu, a zatim neka je ono pokuša kotrljati prema Vama. Isto ponovite s bacanjem lopte. Sakrivajte loptu po kući, neka je dijete traži. Potaknite dijete da leži na lopti, valja se, baca je ispred sebe i iza leđa i sl.
8. Igrajte se papirom: gužvajte ga u loptu, presavijajte na pola, kidajte na sitne komade te ih pušite, simbolizirajući ptice u letu.
9. Pušite mjehuriće od sapunice te potaknite dijete da ih hvata, a zatim neka ih i ono puše.
10. Svo se vrijeme obraćajte djetetu uz pravilno izgovaranje glasova i riječi.
11. Neka vrijeme kupanja bude poticaj, uz razne igre, za opuštanje i učenje.

VAŠE DIJETE U DOBI OD 2-3 GODINA

MOTORIČKI RAZVOJ

M.B.

- sposobno je izvoditi razne igre s ciljem balansiranja i ravnoteže:
pokušava stajati na jednoj nozi, okreće se oko sebe
- uspinje se i silazi samostalno niz stepenice
- trči i vozi bicikl (uz pomoćne kotače)
- baca loptu iz ručnog zgloba u određenom smjeru
- hvata loptu na tijelu u visini prsa, kotrlja je i ubacuje
- gradi toranj od 5 kockica s 2 god., a od 8 kockica s 3 god.
- zavrće i odvrće poklopac
- pokušava saviti papir na dva dijela
- samostalno obuva papuče
- samostalno oblači jednostavniju odjeću
- nosi vodu i ne prolijeva je
- samostalno piće iz čaše
- povlači crte olovkom, pri čemu olovku drži cijelom šakom
- precrta krug; vodi liniju kroz jednostavne labirinte; boja veće površine i manje detalje; crta prekrižene linije
- potkraj treće godine crta čovjeka („punoglavac“ – glava iz koje „izlaze“ ruke i noge)

RAZVOJ GOVORA

- struktura rečenice se širi; proširuje telegrafski izraz uz kratku, gramatički ispravnu rečenicu
- kod razumijevanja su važni intonacija i ritam, nekad važniji i od samog sadržaja
- rado sluša govor odraslih
- izvršava dvostrukе naloge („podji u... i donesi...“)
- do kraja treće godine ispravno izgovara sve samoglasnike i suglasnike: p, b, m, n, j, t, d, k, g, v, h, l, f, c
- u izgovoru još uvijek ima pogrešaka, zamjenjuje neke suglasnike koji su mu teži (okluzivima „t“ i „d“ npr. „šuma-tuma“, „žaba-daba“)
- posjeduje vokabular od 250-500 riječi, dok ih istovremeno razumije mnogo više
- imenuje predmete na slikama i dijelove tijela
- imenuje određene pojave i ponašanja
- opisuje slike i radnje; prepričava priču uz slikovni materijal
- razvija slušno pamćenje uz ponavljanje brojalica, recitacija i pjesmica
- počinje se koristiti zamjenicama „ja“, „ti“ i „mi“
- upotrebljava posvojne zamjenice: „moje“, „tvoje“, „naše“
- koristi glagolske oblike za sadašnjost i prošlost
- krajem treće godine
dijete koristi rečenicu od tri do četiri pa i više riječi; koristi imenice, glagole, zamjenice, čestice, pridjeve, priloge i veznike; govor je gramatički sve precizniji
- razlikuje količinu (jedan, puno, dva)
- u skupu predmeta prepoznaće najmanjeg i najvećeg
- mehanički broji do četiri

Trogodišnje se dijete, osim jednostavnih i jednostavno-proširenih rečenica, služi i sastavnim, rastavnim i objektним rečenicama. Kažemo kako je usvojilo temelje gramatički ispravnog govora, odnosno usvojilo je bazu materinjeg jezika.

VAŠE DIJETE U DOBI OD 2-3 GODINA

SOCIO-EMOCIONALNI RAZVOJ

- druga godina je doba strahova: dijete se boji jakih zvukova, tamnih boja, vjetra, kiše, odvajanja od majke prije spavanja, mraka, samoće, stranih lica
- uči oponašajući bliske osobe
- izražava privrženost kroz potrebu praćenja što roditelji rade
- izražava ljubomoru
- pokazuje svjesnost sebe kao osobe („dobar“, „loš“)
- uspijeva kontrolirati fiziološke potrebe (odvikavanje od pelena)
- s tri godine jede samostalno
- počinje se igrati u grupi vršnjaka, pridržavajući se pravila

PRIKLADNE VJEŽBE I IGRE:

1. Nastavite se igrati loptom: bacanje, hvatanje, gađanje, ubacivanje i sl.
2. Balansirajte na jednoj nozi.
3. Preskačite zamišljenu crtu, baricu i sl.

4. Gradite kockicama primjerenum dobi.
5. Vodite dijete u grupu vršnjaka.
6. Čitajte mu slikovnice primjerene dobi uz pitanje „Tko je to?“, „Što radi?“. Neka dijete imenuje i opiše radnju.
7. Učite brojalice, recitacije i pjesmice primjerene dobi („Eci-peči-peč“; „En-den-dore“; „Pošo medo u dućan“ i sl.)
8. Učite priče u slici (do 3 sličice): nacrtajte slike (npr. zec, mrkva, šuma) i složite ih u logički niz, a potom neka dijete učini isto uz pričanje priče po slikama.
9. Zainteresirajte ga za igre olovkom i papirom. U početku je poželjno koristiti pastelne boje, a kasnije drvene. Dopustite djetetu da se igra temperama na način da po papiru crta prstićima.
10. Dok mijesite tjesto dajte djetetu manju količinu, kako bi i ono mijesilo i pravilo razne oblike.
11. Iskoriste razne veličine i oblike paste za nizanje i kasnije bojanje.
12. Uključite ga u svakodnevno obavljanje kućnih poslova. Pronađite aktivnosti u kojima možete sudjelovati zajedno, kao i one koje dijete može obaviti samostalno (npr. složiti igračke).
13. Poticite dijete da se samostalno svlači, oblači, jede i usvaja higijenske navike.
14. Svaki izlazak vani iskoristite za druženje s djetetom uz šetnju, imenovanje svega što vidi u okolišu te povezivanje sa situacijom.
15. Provodite vrijeme uz more; bacajte kamenčiće, hodajte po plićaku, igrajte se u pijesku...

Tu, pred nama stoji veseli trogodišnjak, čiji smo razvoj pratili, uživajući i radujući se s njim. Tijekom prve godine puno toga smo radili „za njega“, s puno ljubavi i razumijevanja zadovoljavali njegove potrebe. S prvim samostalnim koracima prepoznali smo pravi trenutak i počeli raditi „s njim“ kao „ja“ i „ti“. Od treće godine „mi“ smo mu podrška u poticanju samostalnosti za osvajanje novih prostora i budućeg vremena.

- Mira Čudina Obradović, Branka Starc, Ana Pleša, Bruna Profaca, Marija Letica (2004.) Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi. Golden marketing, Tehnička knjiga, Zagreb
- Vasta, R., Haith, M. M. i Miller, S. A. (2004.) Psihologija djeteta, Naklada Slap
- Ayres, A. Jean, (2002.), Dijete i senzorna integracija, Naklada Slap
- Apel, K., Masterson, J. (2004.), Jezik i govor od rođenja do 6. godine, Ostvarenje
- Šikić, N., Ivičević-Desnica, J. (1988.) Govorno/jezični razvoj i njegovi problemi. Govor, god.V, br.1, Zagreb

RECENZIJE

Odsjek za poremećaje razvojne dobi i adolescenata Odjela za psihijatriju osnovana je u vihorima Domovinskog rata. Spoznaja da rastu psihosocijalne poteškoće vezane uz djecu i adolescente potaknula je razvoj takvog Odsjeka unutar Odjela za psihijatriju.

Vrijedna ekipa djelatnika istog Odjela ulagala je silan trud ne samo u rad već i u vlastitu edukaciju, kako bi se nosila tim teškim poslom. Uz svladavanje dijagnostike i liječenja poremećaja, sve više se osvješćivala potreba za kontinuiranom edukacijom roditelja, odgajatelja i nastavnog kadra kao i adekvatnom prevencijom psihosocijalnih i drugih poteškoća djece i adolescenata.

Neuroznanost je zadnjih desetak godina toliko uznapredovala da je omogućila svojim spoznajama sofističiranu dijagnostiku i liječenje mnogih bolesti mozga. Ranom dijagnostikom, posebno u najranijoj dobi, moguće je sprječiti razvojne poteškoće te prevenirati razvoj mnogih bolesti, osigurati sretno djetinjstvo i napredak djeteta. Stoga je neophodna edukacija roditelja kako bi prepoznali prve znakove mogućih poteškoća i poremećaja i na vrijeme poduzeli odgovarajuće korake, posebno u prve tri godine života.

Patnja djeteta je ne samo patnja roditelja već i šire zajednice. Ne smijemo zaboraviti davno izrečenu mudrost: „Ulagati u dijete znači ulagati u našu budućnost“.

Ponosna sam na Slavicu Ban, Sandru Raguž i Anitu Prizmić, autorice priručnika „Razvoj djeteta od rođenja do treće godine“, koji je izvrsni pokazatelj, jednostavan i razumljiv roditeljima, kako bi mogli prepoznati pravilan motorički, govorno-jezični i psihosocijalni razvoj djeteta.

*Dr. Nada John, psihijatar
Voditeljica Odjela psihijatrije OB Dubrovnik*

Priručnik «Razvoj djeteta od rođenja do treće godine» autorica Slavice Ban, Sandre Raguž i Anite Prizmić sa Odsjeka za poremećaje razvojne dobi Odjela za psihijatriju OB Dubrovnik rezultat je dugogodišnjeg timskog rada psihologa i logopeda.

Spada među prve priručnike ovakve vrste za roditelje u našoj sredini. Stručno a jednostavno štivo pruža kroz sistematičan način odgovore roditeljima o osnovama zdravog rasta i razvoja djeteta do 3 godine.

Vrijednost priručnika je u tome što, dajući osnove iz motoričkog, govornog-jezičnog i socio-emocionalnog razvoja, autori daju i kratke upute za prikladne vježbe i igre kroz koje potiču roditelje i djecu na tako potrebnu međusobnu komunikaciju. U nastojanju da na optimalan način iskoriste sve svoje potencijale, autori naglašavaju potrebu svakog djeteta da slijedi svoj osobni ritam razvoja.

Čestitam autorima i pozivam sve roditelje da se koriste ovim priručnikom jer će boljim poznавanjem razvojnih faza djeteta u najranijoj dobi lakše pronaći put kako i na koji način zadovoljiti djetetove potrebe i tako ga bolje upoznati.

*Mr.sc. Marija Radonić, spec. ped.
Voditeljica Dječjeg odjela OB Dubrovnik*

